

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifa cu prețuri foarte moderate

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

LIBERTATEA

Pășirea deputaților naționaliști în Dietă.

Au vorbit: dr. Mihali, dr. Pop, dr. Vlad, dr. Suci și Hodja.

Să risipește
legenda mincinoasă!

De când naționalitățile nemaghiare din țară, să retrăseseră de pe cîmpul de luptă față de dieta țării și lăsu — de lung șir de ani — toate cercurile pradă candidaților maghiari, de ori-ce partid ar fi fost ei, — și de când dieta ungară din Pesta să umpluse cu deputați numai maghiari, — aceștia știură folosi împregiurările și, lăudăroși cum sunt dela fire, umpluseră lumea cu vestea și povestea, că statul ungar, ar fi nu numai în idee, în capul țor, ci și în faptă stat național-maghiar, dovadă și dieta lui, în care nu să mai aud alte glasuri, decât maghiare, cari să întrec, netulburate de nimenea, în a cînta cîntecul șovinismului maghiar atotputernic și atocuceritor.

Cel mai nou vers, cea mai îngîmfată strofă nou scrisă în acest cîntec de lunatici, era adresa plănuită de opoziția kossuthistă, ajunsă tare și mare în dietă, adresă către Majestatea Sa Monarchul, în care cere să se împlinescă odată dorința »națiunii«, care în Ungaria e numai una și bună, națiunea maghiară, care-și cere de domn pe Kossuth, cu armată maghiarizată, și cu voe deplin liberă de a face pe viitor tot ce el vrea pentru națiunea maghiară. În toată adresa nici un singur cuvînt despre popoarele atât de număroase nemaghiare, despre dreptatea ce noii ocîrmuitori ar voi să o facă și acestor popoare, nimic despre ele, nimic. Ca lumea străină care va ceti această scrisoare către Majestatea Sa, să creadă de nou în legenda, că în această țară e o singură »națiune«, cea ungurească.

Admirabil însă s'au dovedit la locul lor și înțelegînd însemnătatea zilei, deputații noștri naționali, înfrățiți cu trimisul Slovacilor și al Sîrbilor. Ei au zis îngîmfaților kossuthiști: Cum adecă? voi de noi nici amintire nu voiți să faceți? Apoi nici nu vă cerem, că vom face noi să se știe că și noi și popoarele cari ne-au trimis aici, trăim! Zis și făcut. Ei au scris îndată alt plan de adresă către Majestatea Sa, — adresa de mai jos, și au depus-o pe masa dietei, cerînd ca această scrisoare să fie trimisă Majestății Sale în numele dietei, căci această adresă cuprinde adevăratele doriri ale tuturor popoarelor cari alcătuiesc acest stat!

Și au subscris adresa toți deputații noștri, cu deputatul slovac și cel sîrb împreună.

Adresa aceasta a căzut în dietă ca o bombă luminoasă, care sparge bezna de minciuni ce s'au clocit aci privitor la aceea, că statul acesta ar fi stat național-maghiar și că aci afară de Maghiari, nimeni n'ar mai fi avînd nici o dorință nici o aspirațiune! Și e adresa de o moderațiune și totuși de o bărbăție, care face onoare grupului deputaților noștri. Suntem mîndri de ea și de înțelepciunea cu care deputații noștri și-au făcut înția lor pășire, ca grup parlamentar, în plinul dietei.

Adresa a fost prezentată de către președintele clubului, dl Dr. T. Mihali deputatul lendei, cu o vorbire potrivită, iar după dsa, în zilele următoare, au luat pe rînd cuvîntul alți trei deputați români, dnii Dr. St. C. Pop, Dr. A. Vlad și Dr. I. Suci și slovacul Milan Hodja, toți combătînd adresa șovinistă a kossuthiștilor și sprijinind pe cea prezentată de dl Dr. Mihályi și respingînd atacurile pe care deputații maghiari le aruncaseră în vorbirile lor din aceste zile asupra deputaților noștri și a popoarelor nemaghiare peste tot.

Deputații noștri s'au ținut bine, voinicește. Inseși ziarele maghiare recunosc, că deși-s puțini, ei au ținut și au știut să se scoată la iveală și să se afirme pe sineși și doririle neamurilor lor.

Dr. T. Mihali.

lată vorbirea cu care dl Dr. Mihali, președintele clubului naționalist, a marcat pășirea acestui club în dietă și cu care a predat, în 9 Maiu, dietei adresa acestui club către Tron, față de adresa kossuthistă:

Onorată Dietă! (S'auzim, s'auzim!) Este o înaltă și patriotică dorință, că toate acele partide cari au pricepere pentru binele obșteșc și toți factorii politici, să ajute, ca stările grele și criza îndelungată care ține de-atîta vreme, să i-se pună capăt, ca astfel parlamentul să-și reia lucrarea. Tocmai pentru-că noi socotim aceasta de o patriotică datorie, cu părere de rău trebuie să vedem, că la deslegarea atîtor chestii de drept public și politice, venite la ordinea zilei, n'am fost chemați și noi la sfat. Această înlăturare, cunoscînd opinia publică dominantă, nu ne-a mirat. Durere: dar vederile politice azi sunt așa fel, că ori-ce pas făcut de naționalități pentru apărarea intereselor lor, să ia drept »antipatriotism« și urmărire, de a »răsturna statul.«

Tocmai de aceea, în numele partidului ce conduc, socot de o datorie a mea către țară, să protestez hotărît contra acuzării neîntemeiate, că noi am urmări ținte ducătoare la rupere, (aprobări între Români) și am propovădului scopuri de răsturnare. Fac aceasta cu atît mai osebit, cu cît cred tare, că fie-care cetățean cinstit, trebuie să stăruiască pentru integritatea, întărirea și propășirea patriei. (Aprobări. S'auzim, s'auzim! în stînga.) De aceea, Onorată Dietă, mă folosesc de înțitul privilegiu, cînd după un șir întreg de ani, deputații naționaliști să prezintă aici iarăși ca partid, să fac unele enunțaițiuni.

Declar, Onorată Dietă, că partidul nostru național va lupta aici, nu numai pentru apărarea intereselor lui deosebite, ci va intra pe arenă și în chestii de înalt interes general. *Îndeosebi pentru apărarea ideii de egală îndreptățire care susține statul, în interesul tuturor naționalităților sau popoarelor din țară!* Sunt adică adinc încredințat, că numai această patriotică activitate a noastră, va asigura ființa partidului în Dietă. Cu aceeași sinceritate declarăm însă și aceea, că noi unitatea statului nu o vedem în unitatea de limbă, care nici nu se poate de altfel realiza (Mișcarea în stînga), ci în unitatea de sentimente izvorite din interesele comune! Și să ne însemnăm bine, Onor. Dietă, că pe temelul acestui principiu a stat dieta patriei noastre și în trecut, și acestui fapt îi poate mulțumi existența de o mie de ani.

Nu pot dar' să primesc ținta de a unifica toate neamurile din patrie, ca să fie de aceeași limbă. Asta, după priceperea noastră, este o absurditate. (Așa-i, așa! între naționalități. S'auzim! și zgomot în stînga). În trecut, îndeosebi în dietele dela 1861—65—68 acest principiu a fost primit și pe temelul lui se dedese deslegarea chestiei naționalităților. (Așa-i! între naționaliști.)

Au durere trebuie să vedem însă, că îndeosebi guvernele liberale, ce au urmat dela 1867, au rupt cu deseversișire cu tradiția, și nu numai că nu respectează legile fundamentale aduse pentru chezeșuirea drepturilor naționalităților, ci mai tîrziu, prin legi noi și prin ordinațiuni ministeriale, au scos din vigoare legi, cari chezeșuesc dreptele noastre cereri. (Aprobări între naționalități.) După cum dovedesc cele întimplate: de cîte-ori guvernele au vrut să ajungă la anumite ținte, totdeauna s'au provocat la naționalități, arătîndu-le drept stafiai. (Zgomot și aprobări în stînga.) Luminos se dovedește asta și prin cele petrecute adineoară, cînd domnul prim-ministru a imputat coaliției, de ce n'a luat în proiectul de adresă revizuirea legii școlare. Imputarea asta de altfel nici n'are rost, și e fără temei, de-oare-ce noi, naționalitățile, nu suntem străini de voința să învățăm ungurește cît să poate, și cei cari au nevoie de ea, o învățăm chiar bine. Durere numai, că azi s'au dat

expresie unor așa vederi, că în comune locuite de naționalități, să se învețe numai ungurește, va să zică să se neglijeze de tot cultivarea limbii noastre materne. Asta să urmărește adecă prin proiectul de lege a lui Berzeviczy, ceea-ce însă nu să poate primi din nici un punct de vedere (Sgomot în dreapta), și mai puțin din punct de vedere uman și pedagogic (Aprobări între naționalități). Despre asta voi vorbi de altfel mai pe larg, cînd va veni în discuție.

Mă întorc deci la obiect și de-oare-ce vremea e înaintată, voi fi scurt.

Am văzut cu regret, că despre chipul de rezolvare al naționalităților în adresă nu se spune nimic (Zgomot în stînga), și nici despre reforma legii electorale nu se exprimă, după cum e în programul nostru, nici după cum s'a spus la alegători înainte de alegeri. Și de-oarece mie și soților mei de principii, nu ni-s'a dat privilegiu să ne dezvoltăm părerile aici în dietă, vin să prezint un plan de adresă, asupra căreia vom mai vorbi, dacă va fi de lipsă. (S'auzim, s'auzim!)

După acestea T. Mihali a citit planul de adresă următor:

Adresa.Maiestate cesaro și apostolică
regească!

Stările noastre încurcate parlamentare au îndemnat pe Maiestatea Voastră, ca la 4 Ianuarie 1905 să disoalve dieta convocată pentru periodul 1905—1906 și prin publicarea de noue alegeri, să facă încercare de a da alegătorilor putința să-și arate părerea în privința cesiunilor importante de drept public și politice la ordinea zilei.

Credința noastră intimă este, că boala latentă a constituțiunii noastre, numai așa se va putea vindeca, dacă în spiritul nefalsificat al legilor fundamentale de la 1848 și 1867/68, și pe toată întinderea vieții constituționale, fără privire la interese de stări și de neam, și cu respectarea intereselor totalității națiunii și ale statului ungar alcătuit și susținut de această totalitate, să va cîștiga valoare absolută și generală principiului fundamental, după care toți cetățenii Ungariei, fără privire la naționalitate, sunt membrii egal îndreptății ai națiunii ungare politice, unitare și indivizibile.

Cu sinceritatea ce datorim Maiestății Voastre trebuie anume să declarăm că, cît timp între cele apropae 20 de milioane de locuitori ai țării numărul celor înzestrați cu dreptul de alegător nu este decît un milion, noi, dieta de acum fără călcarea modestiei, abia am putea zice despre noi, că în adevăr reprezentăm pe toți cetățenii statului. Cătră acestea să mai adauge

stabilirea adese-ori volnică și tendențioasă a censului de dare, și în sfîrșit starea aceea în adevăr nedreaptă, că aceeași țară, să aibă două legi electorale: căci alta este legea electorală în Ungaria propriu zisă, și iarăși alta în părțile ardelene ale Ungariei. Așadar noi, împreună cu majoritatea covârșitoare a locuitorilor țării, dorim dreptul electoral universal și împărțirea dreaptă, scutită de ori-ce interese particulare, separatistice, a cercurilor electorale. O dorim aceasta cu atît mai virtos, cu cît la cele din urmă alegeri, națiunea a onorat cu încrederea sa tocmai partidele acelea, cari au făcut făgăduință obligatoare cu privire la introducerea votului universal.

Împărțirea necondiționată a tuturor membrilor națiunii politice în viață constituțională, pe baza egalității de drept, nu se poate înlătura. Dovada cea mai bună pentru aceasta este împregiurarea, că guvernele partidului, care dela pactul din 1867 incoace a avut majoritatea în dietă, accentuînd mereu »liberalismul«, în încălcarea libertăților publice, nu s'au simțit jenate nici chiar prin legile sancționate! Stabilirea în lege a dreptului de reuniune și de întrunire, a fost nesocotită din adins și folosirea acestor drepturi de căpetenie, încît privește pe o mare parte a cetățenilor, a fost făcuta atîrnătoare de bunul plac al guvernelor, prin ceea-ce aceste drepturi au devenit iluzorii. Libertatea presei și a cuvîntului, aceste chezeșii constituționale ale adevăratului constituționalism, pentru majoritatea covârșitoare a populației au fost scoase din valoare.

Pătrunși de o profundă amărăciune, suntem nevoiți a desvălî faptul, că din legile sancționate de Majestatea Voastră, acele nu să îndeplinesc, cari par a fi în contra intereselor rău pricepute ale rasei (maghiare) ce se crede a fi ea statul. Procederea aceasta cu legile poartă în sine germeii unor mari primejdii, căci zgudue încrederea cetățenilor față de ordinea în stat și de sfințenia legilor.

Astfel este cu deosebire un izvor de plîngeri peste tot faptul, că articolul XLIV de lege din 1868, referitor la egala îndreptățire a naționalităților, votat pe temelul făgăduințelor sârbătorești ale națiunii, nu numai că nu s'a îndeplinit și nu să îndeplinește sincer și în spiritul dorințelor legislatorilor de atunci, ci din contră, în împotrivire totală cu egala îndreptățire a naționalităților, majoritatea poporului din țară este sistematic împedecată în cultivarea și dezvoltarea naționalității sale!

Socotindu-se interesele statului, a fi una cu interesele par-

tidului și clasei dominante interesele statului sunt prezentate așa, ca și cum aceste interese ar cere, ca puterea executivă să pună pedeci în calea cultivării și desvotării culturale a poporului, așa că mai ales prin ordinațiunile și proiectele de legi mai nouă, instrucția primară în limba maternă, să se facă aproape peste puțină. Legea, prin dispoziția sa, ca statul să întrețină pentru cetățenii de ori-ce naționalitate, școli, în cari să se poată instrui în limba maternă, de însărcinare de-adeptul guvernului să întrețină astfel de școli. Guvernul nu numai că nu-și împlinește această datorie, dar împedecă pe cetățenii nemaghiari și în aceea, ca prin jertfe deosebite în bani, să se poată îngrijii de școli, în cari să se poată instrui în limba maternă.

Tot așa — în contra spiritului și dispozițiilor articolului de lege XLIV: 1868 — în urma nesocotirii limbii materne a cetățenilor, nu numai să îngreunează administrația, ci suferă și justiția, întru-cît prin aplicarea instituției talmiacului, devine iluzoriu principiul contactului imediat și al verbalității.

Mijlocul cel mai însemnat al siguranței statului, este armata. Avînd în vedere însemnată această, e de dorit ca armata, scutită de ori-ce frecări cu caracter politic, să servească scopul apărării comune a ambelor state. Toți locuitorii țării doresc introducerea serviciului militar de doi ani. Pe lînga o instrucție militară mai îngrijită, al treilea an de serviciu ușor se poate lăpăda. Cerința înțelie a acestei instrucții militare cu „bun sfîrșit” este, ca instrucția militară a feciorilor, să se facă în limba maternă a lor și tocmai pentru aceasta, în cadrul regimentelor, să se pună greutate mult mai mare decît până acum pe limba maternă a feciorilor!

Una din piedecile rezolvării crizei politice actuale este cestiunea economică. La arangierea acestei cestiuni este a se da o deosebită luare aminte faptului, că cea mai mare parte a populației patriei noastre se ocupă cu agricultura. La arangierea cestiunii vamale și în general la arangierea cestiunii economice, nu pot fi datătoare de ton priviri de drept public; în lucrurile acestea trebuie să hotărască singur și numai interesele econo-

mice, și tocmai din punctul de vedere al acestor interese, e de dorit, ca despărțirea eventuală de Austria să se facă numai după pregătirile de lipsă, ca nu cumva să fie primejduite interesele agricole ale țării noastre și ale populațiunii ei.

Este o datorie a noastră, izvorită din credința de supuși, a declara, că dieta de acum va ținea de o chemare principală a sa, crearea unei reforme parlamentare, care stînd pe baza votului universal, prin o împărțire proporțională a cercurilor electorale, și pe lînga chezeșuirea institutivă mai gradată a libertății și curățeniei alegerilor, să facă reprezentanța poporală despositarului adevăratei voințe naționale, deoarece-ve vindicarea radicală a boalei, ce roade la constituție și parlamentarism, și o linișitoare rezolvare a cestiunilor de drept public și economice, nu se poate aștepta, decît dela o reprezentanță poporală, care primind însărcinarea dela totalitatea națiunii, va face cu puțință reprezentarea fiecărui interes îndreptățit.

Cari de altmîntrele suntem cu supunere omagială, deputații întruși în dietă ai Ungariei, Croației și Slavoniei:

Dr. Teodor Mihalyi, Ioan Russu Șirianu, Aurel Novac, Dr. Aurel Vlad, Dr. Nicolau Comșa, Dr. Ioan Suciu, Dr. Ștefan C. Pop, Vasile Damian, Liubomir Pavlovici, Milan Hodzsa.

Dr. Ștefan C. Pop.

În ședința din 8 Maiu cel dintîi vorbitor a fost deputatul Șiriei Dr. Ștefan C. Pop, care a vărsat așa-zicînd oleiu pe focul „partiotic”, ori, mai bine, a pus o bună doză de paprică sub nasul lor, că strănutau mereu și-l intrupeau și să certau cu el.

A început cu a răspunde baronului Bánffy și contelei Tisza, care, ca ieri, zisese, că deputații naționaliști, de ce mai fac și ei un partid nou, naționalist, în dietă, și de ce nu intră în vre-unul din partidele vechi? „Dar care este — a întrebat dl Dr. Ștefan C. Pop — partidul care ocrotește cererile și drepturile naționalităților nemaghiare, — că numai într'un astfel de partid am putea intra? Care e acela?”

Francisc Török (intrerupînd): Drepturile lor legale le respectează ori-cine. Dar nu doriți să formați stat deosebit!

Ștefan C. Pop arată că naționalele doresc între altele vot universal la alegeri; kossuthiștii, până erau slabi,

rînd, de Mezzetti-Dima, la finea cărora, publicul izbucnoște în aplause prelunge, drept răsplătă binemeritată harnicului dirigent Branga.

Urmează apoi punctul II. unul dintre cele mai interesante, din program. Apare pe scenă binecunoscuta și apreciată noastră artistă în violină, dsoara Adelina Piso. Publicul o salută cu aplause lungi. Să face în fine liniște, pianul începe introducerea, după care apoi artista noastră execută piesa „Ave Maria”, de Schubert Wilhelm, la a cărei parte ultimă, unde să încep tonurile duple, parcă auzim orga în biserică și un fel de flor evlavios te cuprinde. Urale zgomotoase izbucnesc, cari numai atunci încetează, cînd artista începe a II-a piesă: Serenada „Andantino grazioso”, de Victor Herbert, pe care o execută cu multă artă, sentiment și precisiune.

La finea piesei aplauzele furtivoase reîncep și nu vreau să se sfîrșesc. Artista și cu dibacea d-sale acompaniatoare d-na Victoria Dr. Erdélyi primesc cîte un frumos buchet de flori.

și ei îl cereau, acum că s'au întărit și o să ajungă la purere, nu-l mai cer, ci vorbesc numai de o rotundire (după trebuința lor) a cercurilor și ceva lărgire cît de cît, a dreptului; le arată cum în satele din Ardeal ori-ce zdrăntos de Ungur are drept de vot, sub titlul de „nemeș”, iar Români cu stare mai bună de 10 ori ca acel zdrăntos, nu au vot!

— Nu-i drept! Asta nu-i drept! strigă furioși cei atinși!

Ștefan C. Pop, le arată, că pe lîngă nedreptatea legii electorale, a mai venit și Hieronymi, pe cînd era ministru, cu opreliștele lui de intrunire, și a mai ciungărit jumătate din dreptul poporului.

Strigăte: A fost lipsă de acelea opreliște contra Dvoastră!

Ioșif Kálósy: Contra Memorandiștilor!

Zs. Szász: Care v'ati dus la „Împărățul”

Ștefan C. Pop: Arată că Hieronymi volnicul a fost huiduit est-an de însuși Ungurii, cari nu l'au ales nicăiri, și a trebuit să caute un cerc între naționalitățile izbite de el cu opreliștele sale, care să-l aleagă.

I. Hock: D'apoi de ce l'ati ales? Dr. Vlad: N'a căpăt nici nu vor românesc!

Dr. Ștefan C. Pop, arată mai departe ce nedreptate ni-se face prin siluirea cu limba maghiară peste tot locul. Deși bună-oară la judecătorii din ținuturi locuite de naționalități nemaghiare, limba judecătorilor ar trebui să fie cea nemaghiară din acel ținut!

Barta Ö.: Doar, și aceia vorbesc românește cari știu ungrește!

Ștefan C. Pop, le mai arată cum s'au abătut ei dela politica adevăraților bărbați de stat, ca Deák, și kossuthiștii dela a lui Kossuth, și azi nu fac alta decît „provoacă” în țară și în dietă luptă de neam! Deși limba naționalităților tot nu o va putea lua nimenea!

Strigăte: Nici nu o vrea nimenea!

Președintele Justh ține să declare, că aici nici nu dorește nime luptă de rassă (de neam), ba el în virtutea regulamentului, nici nu lasă să vorbească despre asta în dietă, ori să se ponească în dietă luptă de neam. Ștefan C. Pop: Știm că nu toți Maghiarii gîndesc ca Bánffy, dar el răspundînd lui Bánffy trebuie să vorbească despre acesta a vorbit, și care urmărește ținta ca toate limbile nemaghiare să înceteze în țara asta!

Și tot așa, a vorbit 10 vorbe și l'au intrerupt strănuturile patriotice, pe cari fi atingea paprica din vorbirea inimosului Român, și tot îl intrerupeau.

Dr. A. Vlad.

În ședința din 9 Maiu a luat cuvîntul de Dr. A. Vlad întru a respinge învinuirile ridicate asupra lor în vorbirile înaintașe. Nu e drept că ei, deputații naționaliști, prin aceea că nu intră în nici un partid, fac rău popoarelor lor, căci, zice, în ori-care partid ar intra, numai prin milogiri și tîriri ar putea întreprinde pentru principiile lor, o luptă deschisă însă, e mai potrivită pentru bărbați. Istoria arată, că conviețuirea mai multor neamuri împreună, nu înturese în fel stricător, descompunător, asupra statului.

Iuliu Markos (intrerupe): Colo pe-afară altfel vorbiți.

Dr. A. Vlad: Dar de unde o știți asta?

Markos: Pentru-că am auzit. Dvoastră nebuniți poporul.

Președintele: Îndrum la ordine pe deputatul Markos pentru repețitele sale intreruperi.

Markos (cătră președinte). Multăm...

Președ. Fac atentat pe d. dep. Markos, să nu critizeze enunțațiunile președintelui, că altfel îl dau la comisia de imunitate.

Dr. Vlad: Bánffy propovedește maghiarizarea prin stat. Și dacă coaliția (partidele opozante aliate cu kossuthiștii) vor lua și ei acest lucru în programul lor, apoi și coaliția calcă în afară de pe terenul egalității de drept. Dar calcă strîmb și atunci, cînd nu dă vot universal de alegător, numai fiindcă să teme de venirea deputaților naționaliști și socialiști.

Vilh. Mezőfi: Socialiștii vor intra în dietă și așa!

Dr. Vlad: Bánffy și pentru regimul cere limba maghiară ca oficioasă, ca să slugească maghiarizării. Și de aceea, ei, deputații naționaliști, trebuie să rămînă neutri în această luptă. Credința lui tare e, că viitorul Ungariei numai așa va fi asigurat...

Makkai Zs. (intrerupînd): dacă va fi armata valahă... (Iaritate)

Dr. Vlad: ...dacă pe lîngă interesele națiunii maghiare, nu vor fi împedecate nici naționalitățile nemaghiare în satisfacerea intereselor lor! — Să alătură la proiectul de adresă alui Dr. Mihali.

Dr. I. Suciu.

În ședința dela 10 Maiu n. a ridicat cuvînt în numele dreptății popoarelor nemaghiare Dr. I. Suciu. Dsa neagă aceea, că naționalitățile, prin alegeri, ar fi luat poziție pentru partidele ce stau pe baza pactului din 67, ori pentru „cuceririle naționale”. Căci în ținuturile locuite de

iarăși succese strălucite și aplause din abundență.

După-ce corul mai cîntă 3 cîntece, între cari și „Dorul Ardeleanului”, de A. Popoviciu, concertul s'a terminat.

Ce privește succesul acestui concert, a fost peste așteptare de bun.

Punctele culminante ale concertului fără îndoială, au fost prestațiunile muzicale ale dsoarei artiste: Adelina Piso, cari au ridicat mult nivelul concertului și au atras multă lume la concert. Despre dsoara Piso s'a scris foarte mult, astfel, că m'aș putea simți dispensat de a-i mai aduce alte laude, decît cele ce i-s'au adus până acuma din partea publicului român, — iar în seara aceasta din partea publicului, care a grăbit să se încălzască la focul artei dsale (dintre străini a fost dl Kürty, directorul conservatorului din Orăștie). A fost dsoara Piso în multe rînduri bine aprețiată nu numai din partea Românilor, ci chiar și din partea străinilor. De astădată din partea mea nu spun mai mult, decît, că cu cîntecul dsale pe violină, plin de sentiment, ne-a fermecat pe

naționalități întrebarea aceasta nu a fost pusă. Dar naționalitățile nu doresc nici aceea, ca ele să fie arătate ca pedeci pentru împlinirea pretenziunilor naționale maghiare. Ele numai pentru ale lor interese să întreprind. Iar întereșele de neam și culturale ale popoarelor nemaghiare, pot fi hulite din punct de vedere șovinist, dar cu întereșele de stat, nu pot fi motivate. Nu într'acolo trebuie să lucreze opoziția maghiară, ca să se ajungă la unitate de neam (contopire de într'un singur neam), ci să se ajungă la o unire în simțămintele bune de lucrare cu drag pentru înflorirea patriei! — Să alătură la proiectul de adresă alui Dr. Mihali.

In 11 Maiu a vorbit Slovacele Milan Hodja, tot așa de hotărît. — Vom da vorbirile tuturor mai pe larg în numărul viitor.

RĂZBOIUL

Pregătirile pentru marea încăerare între cei doi urieși războiți, și pe uscat și pe mare, par a fi terminate. Flota rusească a lui Rozdestvenski s'a întîlnit și unit cu alui Nebogotov și așa își are Rusia toată puterea de pe mări pusă aci pe cartea de noroc. De-o biruf, bine, de nu, Rusia e zdrobită pe mare pentru multe zeci de ani!

Pe uscat Japonezii au început a să ivi deja în zare, impresurînd aripile rusești. Ci-că-s mai mult și mai tari ca ori-cînd în război! acesta. Și lovitură ce o vor da Muscalilor acum la Carbin, nădăjduesc să fie hotărîtoare și potopitoare.

Fie-care-zic poate aduce știri despre începutul groaznicei și de-nădăjduitei încăerări.

Corespondență

Dela Hunedoara.

PAȘTILE

Sărbătorile Paștilor n'au fost perituro Români din Hunedoara numai sărbători bisericesti, far' au fost și înălțătoare sărbări naționale și culturale. Roadele muncii neobosite de săptămîni întregi au fost bogate și înălțătoare de inimi.

În prima zi de Paști credincioșii adunați în număr neasămănat de mare s'au desfătat la cîntările liturgice, cîntate de corul mixt (77 fete și feciori), cu desăvirșirea cea mai mare, attî dimineața la înviere cît și la liturgie. Mai ales a ridicat festivitatea Irmosul

toți și ne-a făcut să ne mîndrim, că e Romăncă. Deja la primele acorduri își tradează școala mai înaltă și admiră dibăcia în manauarea arcului.

Dna Victoria Dr. Erdélyi pe lîngă aceea, că e pianistă excelentă, de astădată ni-s'a prezentat și ca o acompaniatoare isteată și discretă.

Corul Reuniunii de cîntări din Orăștie, mic la număr, dar „voinic” a dat dovadă de o școală bună. Dirigentul corului, dl învîț. Branga, și-a secerat laurii binemeritați în această sară. Solistii și solista de sopran, asemenea s'au achitat bine de rolurile lor.

După concert a urmat un dans animat, ce a durat până în zori, cînd apoi fie-care ne-am depărtat cu un mîunchiu de frumoase impresii.

La revedere la al II-lea concert! (G. Tr.)

Zentus

FOIȚA

Concertul

„Reuniunii române de cîntări” din Orăștie.

— 2 Maiu n. 1905.

Sunase 8 ora. Coristele și coriștii adunați în număr complet așteptau cu nerăbdare să se înceapă concertul.

Din cînd în cînd mai scotea cîte un corist capul dintre culise, ca să vadă, dacă în sală este mult public, pentru-că nu să auzia nici un zgomot.

Dar cînd s'a pomenit la o petrecere românească, ca publicul să-ți vie la ora fixată! În sală abia erau 2-3 inși. Cu timpul însă fețele să înviorau, căci la intrare începuseră să facă un zgomot, ce creștea tot mai tare; să auzia deja foșnetul toaletelor și conversarea damelor din sală. La 8 $\frac{1}{2}$ sala era aproape plină. Dirigentul făcînd o ultimă revistă peste coriști, dă signalul, că concertul să înceapă. Corul cîntă punctul I. din program: „Sfînt, sfînt...”, de Dima și „Bălcescu mu-



FEL DE FEL

O statistică curioasă. Un învățat englez a publicat de curind următoarea statistică curioasă despre felurile de moarte a diferiților regi.

Până azi, zice el, au domnit 2546 de împărați și regi, care au domnit peste 64 de feluri de popoare. Dintre aceștia 300 au fost răsturnați din tron, 70 au abzis de domnie, 25 s'au sinucis, 11 au înnebunit, 100 au murit în războaie, 123 și-au sfârșit zilele ca robi, 25 au fost martiri, 151 uciși în revoluții și 108 au fost osîndiți la moarte de judecata poporului.

Cât au costat cununile în vremile mai vechi. În anul 1600 s'a cununat Henric IV., regele Franței, cu Maria de Medicis. El a cinstit-o cu odoară și lucruri prețioase în preț de 500.000 fl. Rochia ei era de mătăasă cafenie cusută tot cu fir de aur și avea un șlep de 8 metri de lung. Avea apoi petri în preț de un milion de floreni.

Regele Sigismund de Polonia cînd s'a căsătorit cu principesa austriacă Matilda, l'a costat numai darurile 24 de funți de aur, rochia miresei a costat 700.000 de floreni. El purta 5 diamante în preț de 3 milioane de coroane, ear' podoaba miresei costa earășt cam atîta.

Principele de Urania cînd s'a căsătorit cu Ana, fiica principelui de Saxonia, au fost în Dresda 5000 de nuntași; 6000 de cai au fost hrăniți pe cheltuiiala orașului cu 12.000 de măji de ovăș. Clătitele și pînea au fost pregătite din 4000 măji de grîu și 8000 măji de săcară. S'au beut 3600 de vedre de vin și 1000 butoaie cu bere.

Nunta principelui electoral de Saxonia a ținut 8 zile în orașul Torgan, care a ospătat în zilele acelea 11.000 de persoane și-a hrănit 12.000 de cai.

Câte fire de păr are omul pe cap. Un învățat englez (că așa-s mai meșteri) a socotit cam cîte fire de păr ar putea să fie pe un cap? Și a aflat omul nostru că pe o întindere de un centimetru pătrat sunt 1066 de fire. După ce însă întinderea pelii capului e de 120 de centimetri pătrați numărul firelor ar fi de 127. 920.

Vezi ce socoteli faci dacă ești englez ce n'ai de lucru?

Reclam ingenios. Un ziar din Londra a publicat următorul anunț: „Persoanele, care să vor abona la foaia noastră vor primi două daruri interesante: 1. Lista tuturor fetelor frumoase și nemăritate din țară, cu zestre, poziția lor socială și portretele lor. 2. Lista tuturor candidaților de însurătoare cu averea, poziția lor, ect. ect.

În timp de 24 de ore dela publicarea anunțului s'au abonat verbal, în scris, prin telegraf și telefon 10.000 de bărbați și femei; ear' în alte 24 ore istețul redactor a primit 100.000 de coroane bani pentru abonamente. Ștengenarul redactor însa n'a mai așteptat ca abonații să-și reclame listele și portretele ci a fugit. Era aproape să dea faliment și numai prin mijlocul acesta ingenios, putîndu-și procura o sumă mai mare de bani, a fugit cu ei în America. Rămîne însă constatat un lucru: S'au abonat 8000 de femei (canditate de măritiș) și numai 2000 de bărbați.

Păcală — tot el. Păcală era în ajun de căsătorie.

Ai obiceiul să horcăiești când dormi? Îl întreabă logodnica.

Nici odată, scumpa mea.

Dar' cum, de unde știi asta?

Am stat o noapte întreagă deștept, pentru a mă supraveghia în această privință.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Situațiunea sumară.

1904		1905	
10 Aprilie		2 Aprilie	9 Aprilie
ACTIV			
99,712.369	{ 70,066.369 Reserva met. Aur 45,538.625 29,646.000 » trate Aur 19,319.000 }	64,760.785	64,857.625
3,658.198	Argint și diverse monete	4,142.396	4,166.024
56,608.278	Portofoliu Român și Strein	39,417.302	36,647.534
11,125.082	{*)Impr. contra ef. publice 6,395.900 » » » » contcurt. 11,369.967 }	17,221.016	17,765.867
11,999.897	Fonduri publice	11,999.953	11,999.953
13,823.322	Efectele fondului de rezervă	14,388.711	14,386.711
1,732.546	» » » » amortisirea imob. și mat.	1,708.306	1,708.306
5,569.484	Imobili	5,668.046	5,669.837
568.654	Mobilier și Mașini de Imprimerie	575.241	575.241
532.640	Cheltuieli de Administrațiune	453.271	542.043
79,788.554	Depozite libere	82,413.730	82,839.430
—	Compturi curînti	18,477.712	20,423.159
16,652.322	Compturi de valori	16,844.407	17,165.941
301,798.346		278,070.876	278,738.671
PASIV			
12,000.000	Capital	12,000.000	12,000.000
18,210.165	Fond de rezervă	19,548.627	19,548.667
2,740.900	Fondul amortisirii imobilelor și material	2,923.784	2,923.784
168,948.090	Bilete de Bancă în circulațiune	160,573.000	160,764.630
630.434	Compturi curente	—	—
79,788.554	Dobânzi și beneficii diverse	611.735	662.160
19,480.203	Depozite de retras	82,413.730	82,839.430
301,798.346	Scomptul 5% *) Dobânda 6%	278,070.876	278,737.671

Cereți pentru citit un elegant volum de Schițe și Nuvele, de V. E. MOLDOVAN.

Prețul unui volum 1 cor. 60 fil.

De vînzare la administrația foii „Libertatea“.

Instalațiune pentru Curățire chimică fină, spălat și călcat.

ROZA FRANZL
Inst. de curățire chimică, spălat și călcat
În Orăștie (Str. Moril).

Asigurați contra baterii de piatră (grîndină).

Fiind astan holdele de grîu, săcară, etc. până acum foarte frumoase, acei proprietari cari să gîndesc la primejdia de a-și vedea frumoasele lanuri zdrobite de grîndină (piatră), să preîntîmpine această păgubă a lor prin aceea, că să-și asigure holdele contra grîndinei!

La administrația foii „Libertatea“ să mijlocesc aceste asigurări, pe lingă prețurile cele mai ușoare ce să pot căpăta la aceste asigurări.

De plătit nu să plătește nimic acum, ci numai după secețe, spre toamnă.

Să primește asigurare asupra grîului, săcării, cucuruzului și finațelor.

„THE STANDARD”
fondată în anul 1825.

Efectuește asigurări de viață pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incasso anual K. 32,00.000 — Dividende solvite K. 170,000.000 —
Avere proprie » 260,000.000 — Despăgubiri de viață 520,000.000 —

Agentura generală pentru Transilvania: Cluj, Str. Ferencz-József 17.

Filială pentru Ungaria:
Budapesta, Str. Kossuth-Lajos 4 în palatul Standard (Casa proprie).

Centrala generală: Edimburg (Anglia).

Casă de vînzare.

Casa din strada Bisericii-vechi Nr. 6 din Orăștie, să vinde din mîna liberă.

Informații dă administrația acestei foi.

Casă de vînzare.

Casa Nr. 3 din strada Bisericii nouă în Orăștie este de vînzare din mîna liberă.

Informații mai de-aproape în casă.

Creamul și săpunul de benzoe mygdale conservează mai bine fața și mîntile!

Preparatele lui Cornel Demeter se pot căpăta în apoteca N. Vlad, Orăștie (Szászváros).

Cream de benzoe mygdale. Creamul de benzoe mygdale servește pentru conservarea, înfrumșetarea și albirea feței și mînilor, dînd totodată și o finețe deosebită. Delătorează tot felul de necurătenii de pe mîna și față, ca: pete, bubițe, sgrăbunțe, pistonii (mitesser), și netezește sbrăciturile. Conținutul creamului acestuia e nestricăcios pentru față și mîni. Prețul 60 fileri.

Săpunul de benzoe mygdale. Săpun excelent pentru toilette. E preparat din ingredenții foarte fine și din plăcute mirosuri de flori. Albește și netezește pielea. Prețul 70 fileri.

Poudre Veturien. Acopere foarte bine, încât nici nu se observă că față este pudrată. Intrebuintată, pudra cu creamul de benzoe mygdale, scutește de urmările neplăcute ce alt-cum ar cauza vîntul, răceala și razele soarelui. Este în culoare albă, roză și galbină. Prețul 1 coroaună.

Veturien parfem. Vera-violeta, cel mai fin parfem de violele. Prețul 1.60 fileri.

Apa de gură „Kremsier“. Prin întrebuintarea apei acesteia nu de-rea dinților și întărește dinții și gingiile. Prin întrebuintarea apei acesteia se delătorează mirosul neplăcut și greu din gură. Prin întrebuintarea apei acesteia cu praful de dinți »Kremsier«, devin dinții foarte frumoși, albi. Prețul 80 fileri.

Praful de dinți „Kremsier“. Prin întrebuintarea prafului acestuia devin dinții frumoși și albi. Prețul 70 fileri.

Perii de dinți, fine. Alegere mare — în diferite prețuri. — Esență de China. Contra căderii părului, cu rezultat foarte bun. Prețul 1.20 fileri. — China tannopomada. Pentru creșterea părului. Prețul 70 fil. — Oleu de nucă. Extract de nuca oleica, p. conservarea părului. 1 sticlă 80 fil.

Diferite mirosuri de parfemuri franceze de prima calitate — se capătă după măsură.

Săpunul de benzoe mygdale e cel mai bun în întrebuintare. Săpunuri foarte fine — și deosebit plăcut mirositoare, se capătă din flori de violele, marguerite și scumpină (iorgovan) à 70 fileri, precum și săpun de ouă a 20 fileri.

! Instrucțiuni pentru prepararea rumului, a diferitelor likeruri și diferite beuturi! !

!! Thee foarte fină !!

Alegere mare în perii de dinți, în diferite prețuri.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică
Patent Nr. 86967.

Nu e crucea lui Volta Nu e mijloc secret.
Vindecă și învioroază pe lângă garanție

Deosebită atențiune e a acest aparat vindecă se da împrejurării, că boale vechi de 20 ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra: durerilor de cap și dinți migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunei sîngelui, anemie, amețeli, țiuituri de ureche, bătăle de inimă, sgăreluri de inimă, astmă, auzul greu, sgăreluri de stomac, lipsa poftei de mîncare, receală la mîni și picioare, reumă, podagră, îșias, udul în pat, influența, insomnie, epilepsie, circulația neregulată a sîngelui și multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electritate. — În cancelaria mea se află atestate încurse din toate părțile lumii, cari prețuesc cu multă mire invențiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestate. Acel pacient, care în decurs de 45 de zile nu se va vedeca, i-se retrimitte banii. Unde ori-ee încereare s'a constatat zădărnica, rog a proba aparatul meu.

Atrag atențiunea P. V. public asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul „Volta“, de oare-ce „Ciasul-Volta“ atît în Germania cît și în Austro-Ungaria a fost oficios oprii, fiind nefolositor, pe cînd aparatul meu e în genere cunoscut, apreciat și cercetat. Deja ieștindtatea crucei mele electro-magnetice o recomandă îndeosebi.

Prețul aparatului mare e 6 cor. folosibil la morburii, cari nu sunt mai vechi de 15 ani.

Prețul aparatului mic e 4 cor. folosibil la copii și femei de consti-tuție foarte slabă.

Expediție din centru și locul de vînzare pentru țeară și streinătate
MÜLLER ALBERT, Budapest, Strada vadász Nr. 42 Colțul strada Kálmán.

CANCELARIA ARHITECTULUI ROMÂN:
IOAN NICA.
Arad, strada Atzél Péter Nr. 1.
(Lângă Crucea-Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritual nostru oriental, edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care cauză îl recomandăm îndeosebi dlor parochi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.